

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Eduskunnan kanslian kannalta on myönteistä, että eduskunnan arkistotoimi säilyttää lakiluonnoksessa vakiintuneen autonomisen asemansa, jossa siihen sovelletaan ainoastaan arkistolain yleisiä pykäläiä arkistotoimesta ja sen järjestämisestä (6 ja 7, 8 § 1 ja 2 momentti).

Lakiluonnoksen 14 §:ssä on säädetty käytännöistä, joilla arkistotoimijat, joihin arkistolakia ei pääsääntöisesti sovelleta, voivat osallistua Kansallisarkiston sähköiseen arkistopalveluun. Sen kolmas momentti koskee ennen arkistolain muutosten voimaan astumista arkistoitavaa aineistoa:

"Kansallisarkisto voi erillisen sopimuksen perusteella ottaa vastaan muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen arkistotoimijoiden ennen tämän lain voimaan tuloa arkistoitavaksi tulevia asiakirjoja ja niitä koskevia arkistometatietoja. "

Arkistolain muutosten voimaantulon jälkeen arkistoitavista asiakirjoista säädetään:

"Muut kuin 1 momentissa tarkoitettut arkistotoimijat voivat siirtää tämän lain voimaantulon jälkeen arkistoitavat asiakirjat ja niitä koskevat arkistometatiedot sähköisessä muodossa Kansallisarkistolle 5–7 momentin mukaisesti."

Mielestämme jälkimmäisessäkin tapauksessa tulisi edellyttää erillisen sopimuksen laatimista, jos arkistoitavat aineistot täyttävät 5–7 momentin ehdot. Pykälän 14 perusteluissa (s. 69) mainitaan:

"Siirrosta sovittaisiin Kansallisarkiston kanssa erikseen 6 momentin mukaisesti, siten, että siirtojen ja siirtoaineistojen ominaispiirteet tulisivat huomioiduksi." Sopimus pohjaisuus olisi hyvä kirjata pykälään, jos se on käytäntönä.

Arkistolakia ei pääsääntöisesti sovelleta eduskuntaan, mutta eduskunnan kanslian osallistuminen sähköiseen arkistopalveluun (SAPA) on sopimus pohjaisesti mahdollista. Lakiluonnoksessa jää epäselväksi, miten kohdellaan esimerkiksi eduskunnan kanslian Kansallisarkistoon luovuttamia sähköisiä aineistoja. Sovellettaisiinko arkistolakia siirrettyjen aineistojen osalta eduskuntaan? Mitä tapahtuu aineiston hallintaoikeuksille ja siirrettyyn aineistoon pohjaaville tietopalveluille, joista mainitaan lakiehdotuksen perusteluissa:

"Siirron myötä tiedot siirtyisivät Kansallisarkiston haltuun arkistoon ja niitä koskevat oikeudet siirtyisivät vastaavasti Kansallisarkistolle. Siirto tarkoittaa kaikkien aineistojen osalta sitä, ettei siirtäjälle jää erityisiä oikeuksia siirtämäänsä aineistoon." (s. 69)

"Jatkossa Kansallisarkisto vastaisi myös arkistoitujen tietoaineistojen antamisesta käyttöön kansalaisille ja tutkimukselle. Arkistoitujen tietoaineistojen käyttöön antamisen tehtävät poistuisivat siis arkistoitavia tietoaineistoja siirtäviltä toimijoilta ja siirtyisivät Kansallisarkiston keskitetysti hoidettavaksi." (s. 32)

Voiko Kansallisarkisto vaatia luovuttamaan sähköiseen muotoon muutettuja asiakirjoja myös alkuperäisessä muodossa, kuten lakiehdotuksen 14 § 6 momenttiin on kirjattu:

"Sähköiseen muotoon muutetut asiakirjat, joilla on niiden alkuperäiseen muotoon liittyvää erityistä arvoa, siirretään Kansallisarkistolle myös alkuperäisessä muodossa."

Eduskunnan kanslia ei ole valmis luovuttamaan esimerkiksi valtiopäiväaineistojen osalta kaikkia oikeuksiaan Kansallisarkistolle sähköisen aineiston siirron yhteydessä. Eduskunnan kanslia tulee siirron jälkeenkin ylläpitämään järjestelmiä, joiden avulla valtiopäiväasiakirjat ovat kansalaisten käytettävissä eduskunnan verkkosivuston kautta. Eduskunnan arkisto jatkaa kaikille avointa tietopalveluaan myös Kansallisarkiston sähköiseen arkistopalveluun siirretyn aineiston osalta. Eduskunnan kanslia ei luovuta arkistokokoelmansa alkuperäisiä, sähköiseen muotoon muutettuja asiakirjoja eikä tuhoa aineistojaan siirron jälkeen.

Arkistolain 8 §:n 3 ja 4 momenteissa säädetään seulontapäätöksistä, jotka ovat SAPA-säilytyksen edellytyksiä. Arkistolain tiedotustilaisuudessa 9.5.2022 kerrottiin, että esimerkiksi kunnat tulevat hyödyntämään tiedonhallintalautakunnan arviota arkistoitavista asiakirjoista. Tiedonhallintalaki ei koske eduskuntaa, eikä tiedonhallintalautakuntaa voi käyttää seulontapäätöksen toimijana. Tulisiko

8 § 3 momentti kirjoittaa siten, että eduskunnan pääsihteerin tekemät seulontapäätökset olisivat vastaavia arvonmäärityksiä kuin Kansallisarkiston tai tiedonhallintalautakunnan seulontapäätökset?

Eduskunnan kanslia kehittää omia asianhallintajärjestelmiään Kansallisarkiston sähköiseen arkistopalveluun osallistumista silmällä pitäen. Arkistometatiedoista kerrotaan 2 a §:n b -kohdan perusteluissa: ”arkistometatietojen sisältö olisi tapauskohtaista ja niitä ohjaisi Kansallisarkisto määräyksin, arkistotoimijat tarpeidensa taikka lain perusteella.” Eduskunnan kanslian olisi erityisen tärkeää tietää, mihin asianhallintajärjestelmän kehittämisen pitäisi perustua, jos ”SÄHKE2-määräys ei tule enää ohjaamaan tulevaisuudessa tiedonohjausta” (s. 26–27, 61) eikä arkistolain 16 § koske eduskuntaa, eli Kansallisarkisto ei anna eduskunnalle tarkempia määräyksiä asiakirjojen arkistometatiedoista.

Krekola Joni
Eduskunnan kanslia